

De stukken schetsen een onthutsend beeld. De verplichting tot het bijdragen in pensioenfondsen wordt uitgebreid, de rechten en de zeggenschap daarover worden ingeperkt.

Het invaren van bestaande rechten is een mooie term om te zeggen dat bestaande rechten afgepakt worden. Dat is een serieuze krenking van het rechtsgevoel. Deelnemers mogen verwachten beschermd te worden door de overheid, en dat gebeurt niet door rechten die jarenlang jaarlijks op papier in de bus vallen, met een achteloze pennenstreek van tafel te vegen.

Dat de pensioenfondsen momenteel ook niet aan die rechten voldoen is geen reden om ze dan maar te laten vervallen. Zeker niet omdat de deelnemer niet de mogelijkheid heeft om tegelijk zijn plichten op te zeggen door niet meer in te leggen, of het voor hem opgebouwde vermogen elders onder te brengen, bijvoorbeeld in privé of in een buitenlands fonds. Plichten handhaven en rechten laten vervallen is onacceptabel.

Het reële contract is bovendien akelig van opzet omdat de risico's precies bij de enige persoon komen die er geen invloed op heeft: de deelnemer. Hij kan zijn geld niet weghalen, niet naar een andere maatschappij overbrengen, geen echte invloed uitoefenen, maar moet lijdzaam afwachten of hij na zijn pensioen genoeg heeft om te leven, of gewoon door moet blijven werken. Op die manier wordt de pensioenuitkering niet meer iets waarop gebouwd kan worden, maar meer een soort extraatje dat wel of niet ontvangen zal worden. Bovendien is onvoldoende pensioen uitkeren geen vrijblijvende bezigheid. Wanneer mensen niet rond kunnen komen zullen ze een beroep doen op sociale voorzieningen, of massaal huizen verkopen, met de inmiddels bekende gevolgen voor de maatschappij en de economie. Het valt niet uit te sluiten dat pensioengerechtigden gaan verhuizen naar landen waar het leven goedkoper is (denk aan de Engelse pensionada's in Spanje), zodat pensioengeld van Nederland naar het buitenland stroomt en daar uitgegeven wordt, weinig bevorderlijk voor onze economie. Ondenkbare is dat zeker niet, vergelijk het maar met de influx van mensen uit Oost Europa die nu net op gang komt, volledig volgens verwachting.

Mijn complimenten overigens voor de naamkeuze: de slechtste contractvorm het reële contract noemen is een briljante vondst, ik zie voor de bedenker een mooie toekomst in de marketing, maar dat terzijde.

Het trieste is overigens dat geen van de discussianten ingaat op de verantwoordelijkheid van de bestuurders van de pensioenen. Zij ontvangen een bonus als het goed gaat, maar geen malus wanneer het fout gaat. Dat is een sterke financiële prikkel om risico te nemen over de rug van de deelnemers, een soort loterij zonder nieten. Deelnemers die, ik zei het al, geen mogelijkheid hebben om "met hun voeten te stemmen" door hun gelden elders onder te brengen. Als er dan al een nieuw pensioenstelsel moet komen, dan moet dit perverse mechanisme geblokkeerd worden, en tevens moet voorzien worden dat deelnemers meer macht krijgen. Minimaal valt te denken aan een jaarlijkse vrije keuze van pensioenmaatschappij. De regering is van mening dat vrije marktwerking zo geweldig is, welnu, dit is een mooi moment om de daad bij het woord te voegen. Het zou overigens toe te juichen zijn wanneer pensioenbeheerders op persoonlijke titel aansprakelijk gesteld kunnen worden voor hun prestaties, of het gebrek daaraan. Ik stel me zo voor dat dit de weloverwogenheid van hun beslissingen ten goede zal komen.

Ik ervaar het overigens als storend dat de AOW opeens als pensioen gezien wordt. Het is duidelijk dat hierdoor de negatieve effecten van het pensioenplan minder ernstig lijken, maar dat vertroebelt de discussie in plaats van hem te verhelderen. De AOW is een volksverzekering en pensioen een privé verzekering, met twee totaal verschillende structuren.

Tot slot: de enige acceptabele pensioenvoorziening is een nominaal contract met indexatie, waarbij bestaande rechten niet afgepakt worden, met meer inbreng van de deelnemer door jaarlijks een andere pensioenmaatschappij te kunnen kiezen. Zo wordt het probleem opgelost waar het hoort, namelijk competitie tussen de pensioenfondsen, en niet neergelegd bij de deelnemers. Reële contracten, hoe mooi de naam ook klinkt, zouden bij wet verboden moeten worden om onrust en onduidelijkheid te vermijden.